

УДК 37.091.3  
ББК 74.202.5  
К77

**Кравцова Н. М.**

**К77** Українська мова. 2-й клас. II семестр (за підручником М. С. Вашуленка, С. Г. Дубовик) / Н. М. Кравцова, О. Д. Придаток. — Х. : Вид. група «Основа», 2017. — 196, [4] с. — (Серія «Початкова школа. Мій конспект») ISBN 978-617-00-2981-2.

Посібник містить орієнтовне календарно-тематичне планування та розробки компетентнісно орієнтованих уроків української мови у 2-му класі (II семестр), складені відповідно до вимог оновленої навчальної програми (у редакції 2016 р.), Орієнтовних вимог до оцінювання навчальних досягнень учнів 1–4-х класів (Наказ МОН від 19.08.2016 № 1009) за підручником М. С. Вашуленка, С. Г. Дубовик (К. : Видавничий дім «Освіта», 2012).

Зміст конспектів уроків дібраний із метою формування в учнів *предметних компетентностей* (формування мовних знань та вмінь; формування та розвиток навичок мовленнєвої діяльності) та *ключових компетентностей*, зокрема: *комунікативної* (здатність успішно користуватися мовою (всіма видами мовленнєвої діяльності) в процесі спілкування; пізнання навколишнього світу; розв'язування життєво важливих завдань); *соціокультурної* (загальнокультурний розвиток учнів; адаптація їх до життя в певному соціальному середовищі; громадянське, патріотичне, морально-етичне, естетичне виховання); *уміння вчитися* (здатність організовувати свою навчальну діяльність; формування почуття відповідальності за виконуване завдання; готовність самостійно працювати з новим, доступним за складністю навчальним матеріалом, мати власну думку з приводу обговорювальних питань, обґрунтовувати її), а також *інформаційної, громадянської, здоров'язбережувальної* компетентностей.

Задля зручності використання всі розробки розміщено на окремих аркушах. Поля для записів дадуть змогу вчителю, користуючись запропонованим у посібнику матеріалом, скласти власні плани-конспекти уроків курсу.

Для вчителів початкової школи.

УДК 37.091.3  
ББК 74.202.5

ISBN 978-617-00-2981-2

© Кравцова Н. М., Придаток О. Д., 2016  
© Корягін В. О., дизайн обкладинки, 2017  
© ТОВ «Видавничка група «Основа», 2017

## ЗМІСТ

|   |     |
|---|-----|
| <b>Орієнтовне календарно-тематичне планування</b> . . . . .   | 5   |
| <b>Слово (продовження)</b> . . . . .  | 7   |
| Урок 65. Складання груп слів із пропонуваним лексичним значенням ( <i>слова, що позначають осіб, які працюють у школі, предмети, розміщені у класі, почуття учня, який добре виконав роботу і т. ін.</i> ) . . . . .  | 7   |
| Урок 66. Знаходження серед слів подібних чи протилежних за лексичним значенням . . . . .  | 12  |
| Урок 67. Змінювання за числами ( <i>один — багато</i> ) слів, які відповідають на питання <i>хто? що?</i> . . . . .   | 16  |
| Урок 68. Утворення множини іменників ( <i>у простих випадках, без уживання терміна</i> ). Правильне вживання іменника у множині чи однині у складеному реченні . . . . .  | 22  |
| Урок 70. Вживання великої букви в іменах, по батькові та прізвищах . . . . .  | 27  |
| Урок 71. Вживання великої букви в кличках тварин . . . . .  | 33  |
| Урок 72. Вживання великої букви в назвах міст, сіл . . . . .  | 37  |
| Урок 73. Підсумковий урок з теми «Слова, що називають предмети ( <i>іменники</i> )» . . . . .   | 42  |
| Урок 76. Слова, що відповідають на питання <i>який? яка? яке? які?</i> ( <i>прикметники</i> ) . . . . .   | 46  |
| Урок 77. Зв'язок прикметників з іменниками. Вимова і написання слова <i>ознака</i> . . . . .  | 50  |
| Урок 78. Практичне змінювання прикметників за числами . . . . .   | 54  |
| Урок 79. Складання груп слів прикметників, що мають різне лексичне значення ( <i>назви кольорів, розміри предметів, ознаки за відношенням до пори року, матеріалу, з якого виготовлено предмет, інші ознаки</i> ). Вимова і написання слова <i>неділя</i> . . . . . | 58  |
| Урок 81. Виявлення серед прикметників слів, подібних чи протилежних за значенням. Вимова і написання сполуки <i>до побачення</i> . . . . .  | 62  |
| Урок 82. Утворення сполучень слів, які відповідають на питання <i>хто? що? та який? яка?</i> . Добирання слів, які відповідають реальним ознакам певного предмета . . . . .   | 66  |
| Урок 84. Аналіз контрольної роботи. Слова, які відповідають на питання <i>що робити? що зробити? що робив? що буде робити?</i> ( <i>дієслова</i> ) . . . . .  | 70  |
| Урок 85. Слова, які відповідають на питання <i>що робити? що зробити? що робив? що буде робити?</i> ( <i>дієслова</i> ) . . . . .   | 75  |
| Урок 87. Складання груп дієслів із певним лексичним значенням дії ( <i>слова, що позначають говоріння, навчальні дії, виявлення почуттів</i> ). Вимова і написання слова <i>помилка</i> . . . . .   | 79  |
| Урок 88. Знаходження серед дієслів тих, що подібні чи протилежні за значенням . . . . .   | 84  |
| Урок 89. Службові слова, до яких не ставлять питань, але без яких майже неможливо побудувати речення. Вимова і написання слова <i>театр</i> . . . . .   | 89  |
| Урок 90. Службові слова, до яких не ставлять питань, але без яких майже неможливо побудувати речення . . . . .  | 93  |
| Урок 91. Підсумковий урок з розділу «Слово» . . . . .   | 98  |
| <b>Речення</b> . . . . .  | 103 |
| Урок 92. Зміст і завершене інтонаційне оформлення речення . . . . .   | 103 |
| Урок 93. Спостереження за основними ознаками речення. Велика буква у першому слові в реченні. Вимова і написання слова <i>четвер</i> . . . . .  | 107 |
| Урок 95. Речення, у яких є повідомлення. Спостереження за інтонацією таких речень. Побудова речень . . . . .  | 111 |

|   |     |
|---|-----|
| Урок 96. Речення, у яких є запитання. Спостереження за інтонацією таких речень. Побудова речень. Вимова і написання слова <i>середа</i> . . . . .   | 115 |
| Урок 97. Речення, у яких є прохання або наказ, спонування до дії. Спостереження за інтонацією таких речень. Побудова речень . . . . .   | 119 |
| Урок 98. Закріплення знань про розповідне, питальне, спонукальне речення. Розділові знаки у кінці речення (?!), велика літера у першому слові речення. Побудова речень . . . . .  | 124 |
| Урок 99. Поширення речення за питаннями, поданими вчителем . . . . .  | 128 |
| Урок 101. Підсумковий урок за розділом «Речення». Контрольна робота: діалог . . . . .   | 132 |
| <b>Текст</b> . . . . .  | 136 |
| Урок 102. Текст. Заголовок тексту. Удосконалення вміння добирати заголовок відповідно до змісту тексту. Вимова і написання слова <i>завдання</i> . . . . .  | 136 |
| Урок 103. Спостереження за побудовою тексту ( <i>речення-зачин, у якому повідомляється, про що йтиметься в тексті; основна частина, у якій викладено зміст висловлювання; речення-кінцівка, яке свідчить про те, що висловлювання завершено</i> ) . . . . . | 141 |
| Урок 105. Спостереження за роллю абзаців у тексті. Дотримання абзаців, що відповідають трьом основним частинам. Вимова і написання слова <i>черговий</i> . . . . .  | 146 |
| Урок 106. Спостереження за використанням слів для зв'язку речень у тексті. Удосконалення текстів шляхом заміни в них окремих слів, що повторюються, на близькі за значенням, і ті, що були вжиті раніше. Вимова і написання слова <i>п'ятниця</i> . . . . . | 151 |
| <b>Мова і мовлення</b> . . . . .  | 155 |
| Урок 108. Аналіз контрольної роботи. Уявлення про мову як засіб людського спілкування. Ознайомлення з мовними і немовними знаками. Вимова і написання слова <i>чернетка</i> . . . . .   | 155 |
| Урок 109. Усне і писемне мовлення ( <i>говоріння і письмо</i> ) . . . . .   | 161 |
| Урок 110. Сила голосу і темп мовлення в процесі читання, говоріння, діалогічного спілкування. Вимова і написання слова <i>дитина</i> . . . . .  | 165 |
| Урок 111. Культура мовлення і культура спілкування. Слова ввічливості. Вимова і написання сполуки <i>на добраніч</i> . . . . .  | 170 |
| Урок 113. Повторення вивченого. Звуки і букви . . . . .   | 175 |
| Урок 114. Повторення вивченого. Слово . . . . .   | 179 |
| Урок 115. Повторення вивченого. Речення . . . . .   | 185 |
| Урок 116. Повторення вивченого. Текст . . . . .   | 189 |
| Урок 119. Підсумковий урок за семестр, рік . . . . .  | 194 |
| <b>Література та Інтернет-ресурси</b> . . . . .   | 197 |

## ОРІЄНТОВНЕ КАЛЕНДАРНО-ТЕМАТИЧНЕ ПЛАНУВАННЯ

| № з/п                      | Тема уроку   | Дата |
|----------------------------|--|------|
| <b>Слово (продовження)</b> |  |      |
| 65                         | Складання груп слів із пропонуваним лексичним значенням ( <i>слова, що позначають осіб, які працюють у школі, предмети, розміщені у класі, почуття учня, який добре виконав роботу і т. ін.</i> )  |      |
| 66                         | Знаходження серед слів подібних чи протилежних за лексичним значенням  |      |
| 67                         | Змінювання за числами ( <i>один — багато</i> ) слів, які відповідають на питання <i>хто? що?</i>   |      |
| 68                         | Утворення множини іменників ( <i>у простих випадках, без уживання терміна</i> ). Правильне вживання іменника у множині чи однині у складеному реченні  |      |
| 69                         | Урок розвитку зв'язного мовлення   |      |
| 70                         | Вживання великої букви в іменах, по батькові та прізвищах  |      |
| 71                         | Вживання великої букви в кличках тварин  |      |
| 72                         | Вживання великої букви в назвах міст, сіл  |      |
| 73                         | Підсумковий урок з теми «Слова, що називають предмети ( <i>іменники</i> )»   |      |
| 74                         | Перевірка мовних знань і вмінь з теми «Слова, що називають предмети ( <i>іменники</i> )»   |      |
| 75                         | Аналіз контрольної роботи. Урок розвитку зв'язного мовлення  |      |
| 76                         | Слова, що відповідають на питання <i>який? яка? яке? які?</i> ( <i>прикметники</i> )   |      |
| 77                         | Зв'язок прикметників з іменниками. Вимова і написання слова <i>ознака</i>  |      |
| 78                         | Практичне змінювання прикметників за числами   |      |
| 79                         | Складання груп слів прикметників, що мають різне лексичне значення ( <i>назви кольорів, розміри предметів, ознаки за відношенням до пори року, матеріалу, з якого виготовлено предмет, інші ознаки</i> ). Вимова і написання слова <i>неділя</i> |      |
| 80                         | Урок розвитку зв'язного мовлення   |      |
| 81                         | Виявлення серед прикметників слів, подібних чи протилежних за значенням. Вимова і написання сполучки <i>до побачення</i>   |      |
| 82                         | Утворення сполучень слів, які відповідають на питання <i>хто? що? та який? яка?</i> . Добирання слів, які відповідають реальним ознакам певного предмета   |      |
| 83                         | Контрольна робота: списування  |      |
| 84                         | Аналіз контрольної роботи. Слова, які відповідають на питання <i>що робити? що зробити? що робив? що буде робити?</i> ( <i>дієслова</i> )  |      |
| 85                         | Слова, які відповідають на питання <i>що робити? що зробити? що робив? що буде робити?</i> ( <i>дієслова</i> )   |      |
| 86                         | Урок розвитку зв'язного мовлення   |      |
| 87                         | Складання груп дієслів із певним лексичним значенням дії ( <i>слова, що позначають говоріння, навчальні дії, виявлення почуттів</i> ). Вимова і написання слова <i>помилка</i>   |      |
| 88                         | Знаходження серед дієслів тих, що подібні чи протилежні за значенням   |      |
| 89                         | Службові слова, до яких не ставлять питань, але без яких майже неможливо побудувати речення. Вимова і написання слова <i>театр</i>   |      |
| 90                         | Службові слова, до яких не ставлять питань, але без яких майже неможливо побудувати речення  |      |
| 91                         | Підсумковий урок з розділу «Слово»   |      |
| <b>Речення</b>             |  |      |
| 92                         | Зміст і завершене інтонаційне оформлення речення   |      |
| 93                         | Спостереження за основними ознаками речення. Велика буква у першому слові в реченні. Вимова і написання слова <i>четвер</i>  |      |
| 94                         | Урок розвитку зв'язного мовлення   |      |
| 95                         | Речення, у яких є повідомлення. Спостереження за інтонацією таких речень. Побудова речень  |      |

| № з/п                  | Тема уроку  | Дата |
|------------------------|---|------|
| 96                     | Речення, у яких є запитання. Спостереження за інтонацією таких речень. Побудова речень. Вимова і написання слова <i>середа</i>  |      |
| 97                     | Речення, у яких є прохання або наказ, спонування до дії. Спостереження за інтонацією таких речень. Побудова речень  |      |
| 98                     | Закріплення знань про розповідне, питальне, спонукальне речення. Розділові знаки у кінці речення (? !), велика літера у першому слові речення. Побудова речень  |      |
| 99                     | Поширення речення за питаннями, поданими вчителем.  |      |
| 100                    | Урок розвитку зв'язного мовлення  |      |
| 101                    | Підсумковий урок за розділом «Речення». Контрольна робота: діалог   |      |
| <b>Текст</b>           |   |      |
| 102                    | Текст. Заголовок тексту. Удосконалення вміння добирати заголовок відповідно до змісту тексту. Вимова і написання слова <i>завдання</i>  |      |
| 103                    | Спостереження за побудовою тексту ( <i>речення-зачин, у якому повідомляється, про що йтиметься в тексті; основна частина, у якій викладено зміст висловлювання; речення-кінцівка, яке свідчить про те, що висловлювання завершено</i> ) |      |
| 104                    | Урок розвитку зв'язного мовлення  |      |
| 105                    | Спостереження за роллю абзаців у тексті. Дотримування абзаців, що відповідають трьом основним частинам. Вимова і написання слова <i>черговий</i>  |      |
| 106                    | Спостереження за використанням слів для зв'язку речень у тексті. Удосконалення текстів шляхом заміни в них окремих слів, що повторюються, на близькі за значенням, і ті, що були вжиті раніше. Вимова і написання слова <i>п'ятниця</i> |      |
| 107                    | Перевірка мовних знань і вмінь з теми «Речення. Текст»  |      |
| <b>Мова і мовлення</b> |   |      |
| 108                    | Аналіз контрольної роботи. Уявлення про мову як засіб людського спілкування. Ознайомлення з мовними і немовними знаками. Вимова і написання слова <i>чернетка</i>   |      |
| 109                    | Усне і писемне мовлення ( <i>говоріння і письмо</i> )   |      |
| 110                    | Сила голосу і темп мовлення в процесі читання, говоріння, діалогічного спілкування. Вимова і написання слова <i>дитина</i>  |      |
| 111                    | Культура мовлення і культура спілкування. Слова ввічливості. Вимова і написання сполуки <i>на добраніч</i>  |      |
| 112                    | Урок розвитку зв'язного мовлення  |      |
| 113                    | Повторення вивченого. Звуки і букви   |      |
| 114                    | Повторення вивченого. Слово   |      |
| 115                    | Повторення вивченого. Речення   |      |
| 116                    | Повторення вивченого. Текст   |      |
| 117                    | Контрольна робота: диктант  |      |
| 118                    | Аналіз контрольної роботи. Урок розвитку зв'язного мовлення   |      |
| 119                    | Підсумковий урок за семестр, рік  |      |

*Примітка.* Кількість годин на вивчення кожної теми вчитель встановлює самостійно, орієнтуючись на рівень підготовленості класу (*подане планування є орієнтовним*). Матеріали для уроків розвитку зв'язного мовлення та уроків корекції, контролю й оцінювання знань — в окремих посібниках Видавничої групи «Основа».

## СЛОВО (продовження)

Дата \_\_\_\_\_

Клас \_\_\_\_\_

### УРОК 65. СКЛАДАННЯ ГРУП СЛІВ ІЗ ПРОПОНОВАНИМ ЛЕКСИЧНИМ ЗНАЧЕННЯМ (слова, що позначають осіб, які працюють у школі, предмети, розміщені у класі, почуття учня, який добре виконав роботу і т. ін.)

#### Мета:

- **формування предметних компетентностей:** навчати учнів складати групи слів із пропонуваним лексичним значенням; розвивати зв'язне мовлення; збагачувати словниковий запас школярів; виховувати пізнавальний інтерес;
- **формування ключових компетентностей:**  
*уміння вчитися:* формувати здатність переключатися з одного виду роботи на інший;  
*загальнокультурної:* удосконалювати навички дотримання норм культурної поведінки; актуалізувати знання про твори малих фольклорних жанрів; виховувати інтерес до їх вивчення.

**Тип уроку:** урок вивчення нового матеріалу.

**Основні терміни і поняття:** групи слів.

**Обладнання:** ілюстрації школи, учнів, учителів; картки.

#### Хід уроку

### I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

#### 1. Організація класу

Діти, сідайте, будь ласка, рівенько  
І слухайте учителя та друзів уважненько.  
На питання вчасно відповідайте,  
Цікаві розумні відповіді давайте.

#### Девіз уроку:

Дай знання нам, школо-мати,  
Найсильнішу зброю в руки.  
Вчи нас зло перемагати  
І в душі повік тримати  
Світло правди і науки!

#### Учитель

Учися, дитино, бо вчитися треба!  
Учися, голубко, хай розум не спить,  
Хай серце, і воля, і дух росте в силу,  
Хай книжка розкрита любові навчить.

#### 2. Робота зі словом *учитель*

##### 1) Робота над загадкою.

- Він нам, як мама, дорогий,  
Він хоче нас навчати  
Любити край чудовий свій.  
Це мудрий наш... (*учитель*).

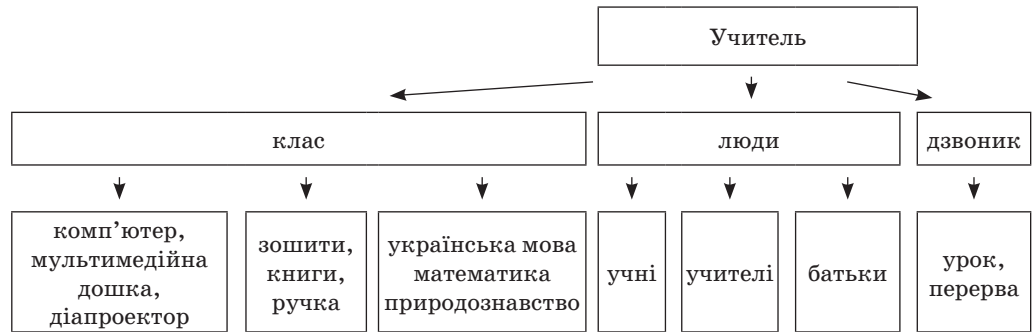
Перегляд слайда із зображенням учнів з учителем.

##### 2) Робота зі словом «*учитель*».

### Інтерактивна вправа «Кластер»

Завдання: складіть «Кластер» до слова *учитель*.

- Доберіть ключові слова до слова *учитель*.
- Зазначте поняття, що глибше розкривають зміст.



#### Дотримуйте правил!

- Не бійтеся записувати все, що спаде на думку, дайте волю уяві та інтуїції.
- Продовжуйте роботу доти, доки не закінчиться відведений час або не вичерпаються ідеї.
- Уявіть якомога більше зв'язків.

*Висновок.* Отже, слово *учитель* охоплює велику кількість інших слів.

Демонстрування зображення або перегляд короткого відеоролика про школу: урок, перерва, ігри, змагання.

### 3. Каліграфічна хвилинка

#### 1) Запис з'єднань у зошити.

УУУ ууу Уу Уу Уу

уч чи ит те ел ль учитель

— Зверніть увагу на правильність написання слова *учитель*.

#### 2) Робота з тематичним словником школяра.

Довідкове бюро

Учитель — це професія. Учитель — особа, яка навчає, викладає який-небудь навчальний предмет у школі.

#### 3) Завдання на вибір учнів.

- Складіть речення зі словом *учитель*.
- Складіть речення зі словом *учні*.

#### 4) Запис складеного речення.

#### 5) Гра «Доберіть слово».

Учитель — ... (хто?) педагог, викладач.

Учитель — ... (який?) перший, улюблений, молодий, досвідчений, мудрий, справедливий.

Учитель — ... (що робить?) навчає, виховує, показує, розказує, ознайомлює, пояснює, прищеплює.

#### 6) Гра «Яке слово заховалося?».

Учитель — у, ти, те, тил...

## II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

### 1. Мотивація навчальної діяльності

— Любі діти! Сьогодні вас знову зустріла рідна школа. Вона поведе своїми коридорами, класами і глибше ознайомить із професіями, що допомагають здобувати знання, гартувати свою волю, долати труднощі.

## 2. Актуалізація опорних знань

- Діти, хто працює в школі? (*Учителі*)
- Кого ще ми можемо побачити? (*Учнів*)

## 3. Повідомлення теми і завдань уроку

## 4. Сприймання та засвоєння нового матеріалу

### 1) Виконання вправи 1.

Школа — це великий вулик, у якому навчають, виховують, працюють.

*Робота над віршами*

Учать мами: рибку плавають, звіра бігать, птиць літять.  
А дітей навчає вчитель все уміть, багато знать.

*Ф. Фетисов*

Люблять загадки, вірші  
Василько і Таня,  
Павлик просить лиш казки  
Та оповідання.  
Йдуть до мене читачі  
Зблизька і здалека.  
Жду їх радісно завжди:  
Я ж — бібліотекар!

*С. Жупанин*

- Які професії згадуються у віршах? (*Учитель, бібліотекар*)
- Хто ще працюють у школі? (*Директор, заступник директора, соціальний педагог, практичний психолог, педагог-організатор...*)
- Запишіть слова, що позначають осіб, які працюють у школі.

*Диференційована робота за вибором учнів*

- Скласти речення зі словом *бібліотекар*;
- скласти речення зі словом *директор*.

### 2) Виконання вправи 2.

*Робота над загадками*

— Прочитайте загадки. На яку тему ці відгадки?

- Біле поле, чорне насіння,  
Хто його сіє, той розуміє. (*Книжка*)
- Чорний Іван,  
Дерев'яний каптан.  
Де носом поведе,  
Там помітку кладе. (*Олівець*)
- Намалювати можна нею  
Будинок, хмари і поля.  
Зелену затишну алею,  
Високі гори і моря.  
Зачарувати можна нею —  
Така вона чудова й гарна!  
Ти знаєш, як зовуть цю фею?  
Її зовуть, звичайно... (*фарба*).

— Запишіть відгадки до зошита.

Книжка, олівець, фарби — це шкільне приладдя.

*Диференційована робота за вибором учнів*

- Виконати завдання самостійно;
- виконати завдання з допомогою вчителя.



### 3) Виконання вправи 3. Робота в парах.

— Доповніть речення словами з довідки.

Уранці йдуть учитись ...,  
... у школі жде.  
Улянці нашій аж незручно:  
Чому ж вона туди не йде?

*Н. Забіла*

Слова для довідок: учні, учителька.

— Запишіть утворені речення.

*Диференційована робота за вибором учнів*

- Виконати завдання самостійно;
- виконати завдання з допомогою вчителя.

*Фізкультхвилинка*

Раз, два, три, чотири —  
Відновляти треба сили.  
Повернулись вліво-вправо,  
Будемо робити вправи.  
Руки вгору, руки вниз,  
Кругом себе покрутись.  
Пострибаєм, як умієм,  
Станем, трішки відпочинем  
І потremo хутко щічки,  
Щоб були, мов ті порічки.  
Отже, діти, не баріться —  
За роботу всі беріться!

### 5. Узагальнення й систематизація знань

#### 1) Виконання вправи 4. Робота в парах.

— Запишіть слова, розподіляючи їх на дві групи.

Директор, стіл, дошка, учитель, бібліотекар, комп'ютер, указка, крейда,  
заступник директора.

1-ша група (хто?) — ...

2-га група (що?) — ...

#### 2) Робота за віршами про навчання.

**СМШИНКИ**

Сьогодні Маринка  
Уроків не знала.  
Домашнє завдання  
В Галинки списала.  
Чого ж я завдання  
Робити спішу?  
Його у Маринки  
Я завтра спишу!

*Грицько Бойко*

— Як ви виконуєте домашнє завдання?

— З якого предмета розпочинаєте виконувати завдання?

— Назвіть найулюбленіший предмет.

Запросила я сестричку до стола,  
Клаптик білого паперу їй дала.  
Посадила я сестричку на стілець,  
Показала, як тримати олівець.  
А сама, немов учителька, стою  
І навчаю першокласницю свою.

*Грицько Бойко*

— Ким мріє стати дівчинка?

— Кого вона навчає?

### III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА

#### 1. Рефлексія

*Вправа «Мікрофон»*

- Чого ви навчилися сьогодні на уроці?
- Чи справдилися ваші очікування?
- Яке завдання вам принесло найбільшу радість на уроці?

#### 2. Домашнє завдання

— Щоб бути успішними у вивченні української мови, виконайте завдання за вибором.

*Картка 1*

1. Запишіть слова, розподіляючи їх на дві групи.

Учень, парта, клас, школярка, школа, першокласниця, стіл, другокласник

*1-ша група (хто?) — ...*

*2-га група (що?) — ...*

*Картка 2*

2. Запишіть кілька назв предметів.

Навчальне приладдя — ..., ..., ...

Іграшки — ..., ..., ...

### ДОДАТОК

*Гра «Виключення “зайвого”»*

Беруть будь-які три слова, наприклад, *собака, помідор, сонце*. Необхідно залишити тільки ті два слова, що позначають у чомусь подібні предмети, а одне слово, «зайве», позбавлене цієї загальної ознаки, виключити. Слід знайти якомога більше варіантів виключення «зайвого» слова, а головне — більше ознак, що об'єднує кожну пару слів, що залишилася, і не властивих «зайвому». Не ігноруючи варіанти, що відразу ж спадають на думку (*виключити собаку, а помідор і сонце залишити, адже вони круглі*), бажано пошукати нестандартні та водночас дуже влучні рішення. Перемагає той, у кого відповідей більше.

Ця гра розвиває здатність не тільки встановлювати несподівані зв'язки між розрізненими явищами, але й легко переходити від одних зв'язків до інших, не зациклюючись на них. Гра вчить також одночасно утримувати в полі мислення відразу кілька предметів і порівнювати їх між собою. Важливо, що гра формує настанову на те, що можливі абсолютно різні способи об'єднання і розчленування певної групи предметів, тому не варто обмежуватися одним «правильним» рішенням, а шукати їх безліч.

Дата \_\_\_\_\_

Клас \_\_\_\_\_

## УРОК 66. ЗНАХОДЖЕННЯ СЕРЕД СЛІВ ПОДІБНИХ ЧИ ПРОТИЛЕЖНИХ ЗА ЛЕКСИЧНИМ ЗНАЧЕННЯМ

### Мета:

- **формування предметних компетентностей:** навчати учнів знаходити серед слів подібні чи протилежні за лексичним значенням; розвивати зв'язне мовлення; збагачувати словниковий запас школярів; виховувати пізнавальний інтерес;
- **формування ключових компетентностей:**
  - уміння вчитися: формувати здатність переключатися з одного виду роботи на інший;
  - соціальної: формувати вміння продуктивно співпрацювати з учнями у парах, групах.

**Тип уроку:** урок вивчення нового матеріалу.

**Основні терміни і поняття:** слова, що подібні чи протилежні за лексичним значенням.

**Обладнання:** ілюстрації зими; картки.

### Хід уроку

#### I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

##### 1. Організація класу

— Доброго ранку, привітні діти! Доброго ранку, ласкаве сонечко!

Ти зігриваєш своїм теплом дерева, землю, увесь світ. Твої промені несуть серцю радість.

Воно стукає бадьоро і ритмічно. Ви і я легко дихаємо і всміхаємося, усі ми допитливі та працелюбні.

— Налаштуємося на урок української мови.

##### 2. Робота зі словом *зима*

###### 1) Робота над віршем.

Падав сніг, падав сніг —  
Для усіх, усіх, усіх:  
І дорослих, і малих,  
І веселих, і сумних.  
Всім, хто гордо носа ніс,  
Він тихцем сідав на ніс.  
А роззяві, як на сміх,  
Залетів до рота сніг.  
Вереді за комір вліз  
І довів його до сліз.  
А веселі грали в сніжки —  
Сніг сідав їм на усмішки  
І сміявся з усіма:  
— Ой, зима, зима, зима!

*О. Сенатович*

- Чи спостерігали ви за снігопадом?
- Хто не задоволений снігом? (*Вереда, роззява*)
- Яким є ваше ставлення до снігу?
- У які ігри можна грати взимку?

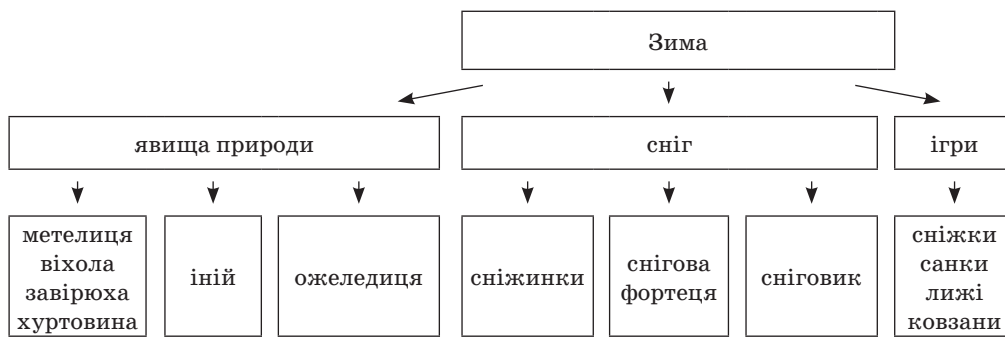
Перегляд слайдів із зображенням зими.

###### 2) Робота зі словом «зима».

*Інтерактивна вправа «Кластер»*

*Завдання:* складіть «Кластер» до слова *зима*.

- Доберіть ключові слова до слова *зима*.
- Зазначте поняття, що глибше розкривають зміст.



*Дотримуйте правил!*

- Не бійтеся записувати все, що спаде на думку, дайте волю уяві та інтуїції.
- Продовжуйте роботу доти, доки не закінчиться відведений час або не вичерпаються ідеї.
- Уявіть якомога більше зв'язків.

*Висновок.* Отже, слово *зима* охоплює велику кількість інших слів.

Демонстрування зображення або перегляд короткого відеоролика про зимові ігри.

### 3. Каліграфічна хвилинка

#### 1) Запис з'єднань у зошити.

*тел рто іні віх хур вір сні еті ови ола*

*Метелиця, хурделиця, завірюха, заметіль, хуртовина, сніговій, віхола.*

— Зверніть увагу на правильність написання слів.

#### 2) Робота з тематичним словником школяра.

*Довідкове бюро*

Метелиця, хурделиця, завірюха, заметіль, хуртовина, сніговій, віхола — сильний вітер зі снігом перемінного напрямку.

#### 3) Завдання на вибір учнів.

- Складіть речення зі словом *зима*.
- Складіть речення зі словом *метелиця*.

#### 4) Запис складеного речення.

## II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

### 1. Повідомлення теми і завдань уроку

### 2. Сприймання та засвоєння нового матеріалу

#### 1) Виконання вправи 1. Робота в парах.

— Доберіть слова, протилежні за лексичним значенням.

День — ніч

Зима — літо

Початок — кінець

Сонце — місяць

Бабуся — дідусь

Тато — мама

Брат — сестра

Донька — синок

*Диференційована робота за вибором учнів*

- Виконати завдання самостійно;
- виконати завдання з допомогою вчителя.

## 2) Виконання вправи 2. Робота в парах.

— Закінчіть речення.

Вдень світить сонце, а вночі — ... (*місяць*).

Після теплої ночі настав спекотний... (*день*).

Один баранець пасе тисячі... (*овець*).

— Знайдіть у поданих реченнях слова, протилежні за значенням.

*Диференційована робота за вибором учнів*

- Виконати завдання самостійно;
- виконати завдання з допомогою вчителя.

## 3) Виконання вправи 3. Робота в групах.

### Картка 1

Обрати слово, що найточніше відповідає змісту.

Вузька покручена (*стежка, дорога*) вела через поле. За селом починається сосновий (*гай, ліс*).

### Картка 2

З-поміж слів, близьких за значенням, доберіть і вставте замість крапок найбільш влучне.

Їжа, страва, харч, корм, пожива.

Мама приготувала смачну ... У дорогу туристи взяли з собою ...

### Картка 3

Подані словосполучення замініть близьким за значенням іменником.

Сильна метелиця — ...

Велике щастя — ...

Сильний дощ — ...

### Фізкультхвилинка

Щось не хочеться сидіти,  
Треба трохи відпочити.  
Руки вгору, руки вниз,  
На сусіда подивись.  
Руки вгору, руки в боки  
І зробіть чотири кроки.  
Вище руки підніміть  
І спокійно опустіть.  
Плесніть, діти, кілька раз.  
За роботу — все гаразд.

## 4) Виконання вправи 4. Робота в парах.

— Запишіть слова, розподіляючи їх на дві групи.

Місто, село, річечка, потічок, загадка, відгадка, запитання, відповідь, будинок, хата, житло, оселя.

1-ша група (*подібні*) — ...

2-га група (*протилежні*) — ...

## 3. Узагальнення й систематизація знань

### 1) Виконання вправи 4. Робота в групах.

*Завдання.* Відредагувати текст. Використати слова, подібні або протилежні за значенням.

Ліс шумів, дерева гойдалися. З неба *летіли* сніжинки. На лісовій *поляні* стояв величезний пеньок. На ньому сидів маленький *іжачок*.

### *Перевірка*

Ліс шумів, дерева гойдалися. З неба *падали* сніжинки. На лісовій *галявині* стояв величезний пеньок. На ньому сидів маленький *зайчик*.

2) *Гра «Добери протилежне слово».*

Вечеря — сніданок  
Правда — брехня  
Горе — щастя  
Галас — тиша  
Журба — радість  
Порядок — безлад  
Поразка — перемога  
Мир — війна

3) *Гра «Добери подібні слово».*

Успіх — досягнення, удача.  
Шпарка — нірка, тріщина.  
Фантазія — мрія, уява, вигадка.  
Сюрприз — подарунок, новина, подія.  
Скибка — шматок, окраєць.  
Багатство — розкіш, пишність.  
Аромат — запах, пахощі.  
Крик — галас, гвалт.

### III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА

#### 1. Рефлексія

*Вправа «Мікрофон»*

- Чого ви навчилися сьогодні на уроці?
- Чи справдилися ваші очікування?
- Яке завдання вам принесло найбільшу радість на уроці?

#### 2. Пропедевтика

— Сьогодні ми навчилися добирати слова, подібні чи протилежні за лексичним значенням, щоб краще розвивати наше мовлення.

#### 3. Домашнє завдання

— Щоб бути успішними у вивченні української мови, виконайте завдання за вибором.

##### *Картка 1*

Доберіть та запишіть протилежні за значенням слова.

День — \_\_\_\_\_;  
сум — \_\_\_\_\_;  
добро — \_\_\_\_\_.

##### *Картка 2*

1. Запишіть та підкресліть слова — назви предметів.  
Яскравий, олівець, їжак, біла, радість, липа, мрія, біжить.
2. До слова *мрія* доберіть слова, подібні за лексичним значенням.